

سوره فجر

اطلاعات سوره:

محل نزول: مکه - ترتیب مصحف: ۸۹

تعداد آیات: ۳۰ - شماره صفحه: ۵۹۳ - ۵۹۴

اللَّهُ الرَّحْمَنُ

درس اول: سوره فجر؛ ۱ - ۵

پایان شب سیاه سفید است

برای شروع:

ما انسان‌ها معمولاً قبل از گفتن یک مطلب مهم، قسم می‌خوریم و هر قدر مطلبمان مهم‌تر باشد، قسم‌های مهم‌تری می‌خوریم. همچنین وقتی کسی قبل از گفتن مطلبش، برای ما قسم بخورد، می‌فهمیم که می‌خواهد مطلب مهمی را بیان کند و هر قدر جایگاه و ارزش کسی که قسم می‌خورد بالاتر باشد، بیشتر به مهم بودن مطلبی که می‌خواهد بگوید یقین پیدا می‌کنیم.

البته در میان انسان‌ها کسانی پیدا می‌شود که نه نسبت به حرف‌هایی که می‌زنند توجه دارند و نه نسبت به حرف‌هایی که می‌شنوند. این افراد غافل قبل از گفتن هر مطلب بی‌ارزشی به راحتی قسم می‌خورند و در مقابل به قسم‌هایی که می‌شنوند هم دقت نمی‌کنند.

خداوند در قرآن کریم بارها و بارها به بعضی آفریده‌های خود قسم خورده است؛ اما بدون شک قسم خوردن خدا با قسم خوردن ما انسان‌ها قابل مقایسه نیست و اگر در آیه‌ای از قرآن با قسم‌های الهی برخورد کنیم، باید با توجه بیشتری به مضمون آن آیات دقت کنیم.

سوره فجر که موضوع آن بیان سرنوشت متفاوت انسان‌های مؤمن و مستکبر است، با چهار قسم شروع می‌شود. خداوند بعد از این چهار قسم بیان می‌کند که تنها انسان‌های اهل درک و خرد به ارزش و جایگاه این قسم‌ها پی می‌برند؛ نه انسان‌های غافل و بی‌توجه.

در نگاه اول خداوند در این آیات به بعضی از آفریده‌های خود قسم خورده؛ اما با دقت در این آیات این پیام را متوجه می‌شویم که پایان هر شب سیاهی، سفیدی سپیده‌دم است و اگر کسی به خداوند ایمان داشته باشد، بالاخره بعد از تحمل سختی‌های دنیا و گذر کردن از سیاهی و تاریکی‌هایی

که به واسطه ظلم و ستم قدرت‌های استکباری و انسان‌های سرکش به وجود آمده، به سپیدی بهشت و رضایت الهی می‌رسد. خوش به حال آن‌هایی که با امید به رحمت خداوند و استقامت در مسیر حق، تمامی سختی‌ها و ظلم‌ها را تحمل می‌کنند و در دو دنیا از نعمت شیرین رضایت الهی بهره‌مند می‌شوند.

قدم اول: صوت ترتیل درس امروز را گوش بدهید و سپس تلاوت کنید.

متن مصحف

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (*) وَالْفَجْرِ ﴿١﴾ وَلَيَالٍ عَشْرٍ ﴿٢﴾
وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ ﴿٣﴾ وَاللَّيْلِ إِذَا يَسْرِ ﴿٤﴾ هَلْ فِي ذَلِكَ قَسَمٌ لِّذِي
حِجْرِ ﴿٥﴾

قدم دوم: ترجمه و مفاهیم درس امروز را بخوانید.

به نام خداوند بخشنده مهربان. (*) قسم به سپیده‌دم (۱) قسم به شب‌های ده‌گانه (۲) قسم به زوج و فرد (۳) قسم به شب زمانی که سپری شود (۴) آیا [در این چند قسم] برای اهل خرد، قسم مهمی نیست؟ (۵)

نمودار مفهومی:

متن جایگزین کادر: خداوند در ابتدای سوره فجر به چه چیزهایی قسم می‌خورد؟

وَالْفَجْرِ ﴿١﴾

وَلَيَالٍ عَشْرٍ ﴿٢﴾

وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ ﴿٣﴾

وَاللَّيْلِ إِذَا يَسْرِ ﴿٤﴾

خداوند در آغاز سوره فجر به چه چیزهایی سوگند یاد می‌کند؟

هَلْ فِي ذَلِكَ
قَسَمٌ لِّذِي حِجْرِ ﴿٥﴾

بدانید:

توجه داشته باشید که هنگام خواندن قرآن باید به جای علامت تنوین، حرف «ن» را تلفظ کنید. بنابراین کلمه «لیال» به صورت «لیالن» خوانده می شود.

قدم سوم: درس امروز را با دقت حفظ کنید.

شعار انگیزشی:

برای رسیدن به موفقیت، روی آینده حساب نکن؛ همین الان شروع کن!
قدم چهارم: درس امروز را تقویت کنید و بعد از هر مرحله، برای یکی از دوستان یا اعضای خانواده بخوانید.

مرحله اول / مرحله دوم / مرحله سوم / مرحله چهارم

قدم پنجم: به بخش مشق نور بروید و درس امروز را از حفظ بنویسید.

بخوانید:**سوره امام حسین علیه السلام**

یکی از یاران امام صادق علیه السلام به نام داود نقل می کند، روزی امام صادق علیه السلام فرمود: «سوره فجر را در نمازهای واجب و مستحب خود بخوانید که آن سوره حسین بن علی علیه السلام است. به آن اشتیاق و رغبت داشته باشید تا خداوند شما را رحمت کند». وقتی سخن امام تمام شد، یکی از یاران ایشان به نام ابواسامه که در مجلس حاضر بود، به ایشان عرض کرد: «چگونه این سوره مخصوص امام حسین علیه السلام است؟» امام صادق علیه السلام فرمود: «آیا به این سخن خداوند گوش نداده ای؟» سپس ۴ آیه آخر سوره فجر را خواند و فرمود: «منظور از این آیات، تنها حسین بن علی علیه السلام است. چون اوست که نفسی مطمئن و خشنود و خداپسند دارد و یاران او از خاندان محمد صلی الله علیه وآله می باشند که در روز قیامت از خداوند خشنودند و خداوند نیز از ایشان خشنود است. این سوره درباره حسین بن علی علیه السلام و شیعیان او و مخصوصاً شیعیان خاندان

محمد صلی الله علیه وآله نازل شده است. هر کس همواره سوره فجر را قرائت کند، در بهشت همراه امام حسین علیه السلام خواهد بود.

تفسیر مجمع البیان، جلد ۱۰، صفحه ۴۸۱

قدم ششم: سایر تکالیف امروز را انجام بدهید:
گوش دادن به ترتیل درس بعدی

انجام دهید:

آیات درس امروز را از حفظ برای اعضای فامیل و دوستان خود بخوانید و آن‌ها را تشویق کنید تا حفظ سوره فجر را با شما شروع کنند.

قدم هفتم: تمرین‌های درس را انجام بدهید.

تمرین‌ها

درس جدید

۱. آیه قبل از «هَلْ فِي ذَلِكَ قَسَمٌ لِذِي حِجْرٍ» کدام است؟

الف) وَاللَّيْلِ إِذَا يَسِرُّ

ب) وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ

ج) وَلَيَالٍ عَشْرٍ

۲. در کدام گزینه، ترتیب آیه‌ها درست است؟

الف) وَلَيَالٍ عَشْرٍ * وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ * وَاللَّيْلِ إِذَا يَسِرُّ

ب) وَلَيَالٍ عَشْرٍ * وَاللَّيْلِ إِذَا يَسِرُّ * هَلْ فِي ذَلِكَ قَسَمٌ لِذِي حِجْرٍ

ج) وَالْفَجْرِ * وَلَيَالٍ عَشْرٍ * وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ

۳. گزینه مناسب برای جاهای خالی کدام است؟

وَلَيَالٍ ... * وَالشَّفْعِ ... * وَاللَّيْلِ إِذَا ...

الف) فَجْرِ - وَالْوَتْرِ - يَسْرِ

ب) يَسْرِ - وَالْيَسْرِ - عَشْرِ

ج) عَشْرِ - وَالْوَتْرِ - يَسْرِ

۴. گزینۀ درست کدام است؟

الف) هَلْ فِي ذَلِكَ قَسَمٌ لِّذِي حِجْرِ

ب) وَالْوَتْرِ وَالشَّفْعِ

ج) وَاللَّيْلِ إِذَا عَشَرَ

سؤال از ما، جواب از قرآن

۱. جمله «پایان شب سیه سفید است»، مضمون کدام آیات قرآن کریم است؟

درس دوم: سوره فجر؛ ۶ - ۱۰

از اشتباهات دیگران عبرت بگیریم

برای شروع:

شاید شما هم ماشین‌های تصادفی و کاملاً اوراق شده‌ای که در ورودی بعضی شهرها به نمایش گذاشته شده‌اند را دیده باشید. ماشین‌هایی که از قیافه‌شان مشخص است سرنشینانش از تصادف جان سالم به در برده‌اند و کنارشان نوشته شده: «عاقبت سرعت و سبقت غیرمجاز» یا «عاقبت رانندگی هنگام خواب‌آلودگی». معمولاً هر راننده‌ای بعد از دیدن این صحنه‌های ترسناک، بیشتر مراقب رانندگی خود می‌شود، مخصوصاً اگر اهل سرعت و سبقت غیرمجاز باشد یا احساس خواب‌آلودگی کند.

یکی از روش‌های تاثیرگذار تربیتی برای پیشگیری از انجام اشتباهات توسط دیگران، یادآوری و جلوی چشم آوردن سرنوشت کسانی است که آن اشتباه را مرتکب شده‌اند. روشی که بیشتر پدر و مادرها و معلم‌ها از آن استفاده می‌کنند و معمولاً نتیجه‌بخش است، زیرا کسی که عقل داشته باشد، با کمی فکر کردن مطمئن می‌شود که مسیری که در آن قرار گرفته، او را دچار چه سرنوشت تلخی می‌کند.

خداوند نیز از این روش تربیتی بارها و بارها استفاده کرده و در چندین آیه از قرآن کریم از انسان‌ها خواسته تا سرنوشت مستکبران و ستمکارانی که پیش از آن‌ها زندگی می‌کردند را مرور کنند. آن‌هایی که به قدرت و توانایی ظاهری خود در این دنیا مغرور شده بودند و فکر می‌کردند هیچ قدرتی بالاتر از قدرت آن‌ها وجود ندارد؛ اما نتیجه تفکر اشتباهشان این شد که در اوج قدرت و توانمندی، با عذاب سخت الهی نیست و نابود شدند و اثری از آن‌ها باقی نماند.

خداوند در آیات سوره فجر با اشاره به سرنوشت بعضی از گروه‌ها و اشخاص قدرتمند و مستکبر، انسان‌ها را متوجه می‌کند که اگر از اشتباهات

دیگران درس عبرت نگیرند، ممکن است خودشان عبرتی برای آیندگان بشوند. خوش به حال آن‌هایی که از قدرت‌های ظاهری و گذرای قدرت‌های استکباری دنیا نمی‌ترسند و با صبر و استقامت در مسیر حق و حقیقت ثابت قدم می‌مانند.

قدم اول: صوت ترتیل درس امروز را گوش بدهید و سپس تلاوت کنید.

متن مصحف

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ ﴿٦﴾ إِرْمَ ذَاتِ الْعِمَادِ ﴿٧﴾ الَّتِي لَمْ يُخْلَقْ مِثْلُهَا فِي الْبِلَادِ ﴿٨﴾ وَثَمُودَ الَّذِينَ جَابُوا الصَّخْرَ بِالْوَادِ ﴿٩﴾ وَفِرْعَوْنَ ذِي الْأَوْتَادِ ﴿١٠﴾

قدم دوم: ترجمه و مفاهیم درس امروز را بخوانید.

آیا ندیدی که پروردگارت با قبیله عاد چه کرد؟ (۶) همان قبیله ساکن در شهر [ارم] که [دارای بناهای ستون‌دار] بود [۷] [بناهایی] که مانندش در دیگر شهرها ساخته نشده بود (۸) و با قبیله ثمود که در محل زندگی خود، تخته‌سنگ‌ها را [برای ساختن خانه] می‌بریدند (۹) و با فرعون، صاحب قدرت و سپاه بزرگ (۱۰)

نمودار مفهومی:

متن جایگزین کادر: نمونه‌هایی از گروه‌ها و اشخاص قدرتمند و مستکبر:

بِعَادٍ ﴿٦﴾	إِرْمَ ذَاتِ الْعِمَادِ ﴿٧﴾
وَتَمُودَ ﴿٨﴾	الَّذِينَ جَابُوا الصَّخْرَ بِالْوَادِ ﴿٩﴾
وَفِرْعَوْنَ ﴿١٠﴾	ذِي الْأَوْتَادِ ﴿١٠﴾

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ
فَعَلَ رَبُّكَ

نمونه‌هایی از انسان‌های
بی‌خرد، متکبر و ظالمین:

بدانید:

در بعضی از آیات قرآن کلماتی وجود دارد که درست خواندن آن‌ها کمی سخت است، مثلاً کلمه «يُخَلِّقُ» در آیه ۸. حتماً قبل از شروع به حفظ، از درست خوانی آیات مطمئن بشوید تا آن‌ها را اشتباه حفظ نکنید.

قدم سوم: درس امروز را با دقت حفظ کنید.

شعار انگیزشی:

یادت باشد که هیچ موفقیتی، یک شبه به دست نمی‌آید!

قدم چهارم: درس امروز را تقویت کنید و بعد از هر مرحله، برای یکی از دوستان یا اعضای خانواده بخوانید.

مرحله اول / مرحله دوم / مرحله سوم / مرحله چهارم

قدم پنجم: به بخش مشق نور بروید و درس امروز را از حفظ بنویسید.

بخوانید:

ابره‌ای عذاب

اهالی قبیله عاد انسان‌هایی تنومند و قوی بودند که در منطقه‌ای حاصلخیز و پوشیده از باغ‌ها و کشتزارهای سرسبز زندگی می‌کردند و با استفاده از تخته‌سنگ‌های بزرگ، بناهای سنگی باشکوه و آب‌انبارهای بزرگی برای خود ساخته بودند. آن‌ها با وجود بهره‌مندی از نعمت‌های زیاد، به جای پرستش خداوند یکتا، بت‌های مختلف را می‌پرستیدند. خداوند حضرت هود که یکی از اهالی قبیله عاد بود را به پیامبری بین آن‌ها مبعوث کرد. ایشان سال‌ها مردم را به یکتاپرستی دعوت کرد؛ اما فقط تعداد کمی دست از بت‌پرستی برداشتند. بعد از آن، خداوند هفت سال آن‌ها را از نعمت باران محروم کرد. وقتی آب‌هایی که ذخیره کرده بودند تمام شد و خشکسالی به اوج خود رسید، حضرت هود به مردم گفت اگر توبه کنند و به خداوند ایمان بیاورند، این بلا از بین می‌رود و نعمتشان بیشتر از گذشته می‌شود؛ و اگر

نپذیرند، دچار عذاب الهی می‌شوند. اما آن‌ها حاضر به قبول دعوت حضرت هود نشدند و با گستاخی و تکبر پاسخ دادند اگر راست می‌گویی عذابی که ما را از آن می‌ترسانی، به ما نشان بده. آنگاه بود که خداوند ابرهای عذاب را به سمت محل زندگی آن‌ها فرستاد. ابرهایی همراه با تندبادهای سخت و ویرانگر که هفت شب و هشت روز بر آن‌ها مسلط شد و بناهای باشکوه آن‌ها به همراه تمامی کافران را با خاک یکسان کرد.

تفسیر قمی، جلد ۱، صفحه ۳۲۹

قدم ششم: سایر تکالیف امروز را انجام بدهید:
گوش دادن به ترتیل درس بعدی / مرور محفوظات

انجام دهید:

به نقاط مشترک تمدن‌های قدرتمند عاد و ثمود و تمدن فعلی غرب و سرنوشت آن فکر کنید.

قدم هفتم: تمرین‌های درس را انجام بدهید.

تمرین‌ها

درس جدید

۱. آیه بعد از «إِزْمَ ذَاتِ الْعِمَادِ» کدام است؟

الف) أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ

ب) هَلْ فِي ذَلِكَ قَسَمٌ لِّذِي حِجْرٍ

ج) الَّتِي لَمْ يُخْلَقْ مِثْلُهَا فِي الْبِلَادِ*

۲. کدام گزینه صحیح نیست؟

الف) إِزْمَ ذَاتِ الْعِمَادِ

ب) أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعِمَادٍ*

ج) اَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ

۳. کلمه مناسب برای جای خالی چیست؟

... لَمْ يُخْلَقْ مِثْلَهَا فِي الْبِلَادِ

الف) الَّتِي *

ب) الَّتِي

ج) الَّذِينَ

۴. کلمه پایانی آیه «وَتَمُودَ الَّذِينَ...» کدام است؟

الف) أَوْتَادِ

ب) بِلَادِ

ج) بِالْوَادِ *

مرور

۱. آیه بعد از «وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ» کدام است؟

الف) وَلَيَالٍ عَشْرٍ

ب) وَاللَّيْلِ إِذَا يَسَّرُ *

ج) هَلْ فِي ذَلِكَ قَسَمٌ لِّدَى حِجْرِ

درس سوم: سوره فجر؛ ۱۱ - ۱۴

حواسمان به چهارچوب‌های زندگی باشد

برای شروع:

کارهایی که ما در زندگی روزمره انجام می‌دهیم، هر کدام چهارچوب و قوانین خاص خودشان را دارند و اینطور نیست که هر کسی هر کاری را هر طور دلش بخواهد انجام بدهد. مثلاً کسی که می‌خواهد موتورسواری کند، باید از قواعد و قوانین موتورسواری باخبر باشد و آن‌ها را مراعات کند. قانون‌های کلی استفاده از وسایل نقلیه مثل داشتن مدارک و گواهینامه، رعایت سرعت مجاز، حرکت از سمت راست و بعضی قانون‌های اختصاصی مانند داشتن کلاه ایمنی از جمله قوانین موتورسواری هستند که اگر کسی به آن‌ها بی‌توجهی کند، هم در معرض خطر تصادف و آسیب رساندن به خود یا دیگران قرار می‌گیرد و هم در معرض اعمال قانون توسط پلیس به دلیل عدم رعایت قوانین! وجود چهارچوب و قوانین و همچنین مجازات در برابر بی‌قانونی، در تمام نقاط دنیا و بر اساس تمامی فکر و عقیده‌ها منطقی و مقبول است، زیرا در غیر این صورت هرج و مرج همه جا را می‌گیرد و کنترل انسان‌ها غیرممکن می‌شود.

اما نکته اصلی در مورد قانون‌گذاری این است که قانون باید توسط کسی مشخص شده باشد که واقعاً چنین جایگاه و مقامی داشته باشد. ما مسلمان‌ها معتقدیم که خداوند انسان‌ها را در دنیا رها نکرده؛ بلکه برای داشتن بهترین زندگی در دنیا و آخرت، قانون کاملی با عنوان «دین» برای زندگی آن‌ها تعیین کرده و از آنجا که این چهارچوب‌ها توسط خداوندی که خالق و عالم و حکیم است تعیین شده، هر کس بر اساس آن‌ها عمل کند، بدون شک به سعادت و خوشبختی واقعی می‌رسد.

همچنین هر کسی در برابر این قوانین تکبر بورزد و سرکشی کند، حتی اگر در اوج قدرت و ثروت باشد، به عذاب سخت الهی دچار می‌شود. چون خداوند همیشه ناظر رفتارهای انسان‌هاست و کوچک‌ترین کارهای ما از دیدگان او پنهان نمی‌ماند.

خداوند در ادامه سوره فجر بعد از اشاره به برخی قدرت‌های استکباری و قدرتمندان مغرور، تصریح می‌کند که خداوند در کمین انسان‌هاست و بدون شک هر شخص یا گروه مستکبری را در دنیا یا آخرت به سختی عذاب می‌کند.

خوش به حال آن‌هایی که با مراعات چهارچوب‌های دینی در زندگی، خود را از رحمت الهی در دنیا و آخرت بهره‌مند می‌کنند و با اعتقاد به وعده‌های الهی، فریفته قدرت‌های مستکبرین دنیا نمی‌شوند.

قدم اول: صوت ترتیل درس امروز را گوش بدهید و سپس تلاوت کنید.

متن مصحف

الَّذِينَ طَغَوْا فِي الْبِلَادِ ﴿١١﴾ فَأَكْثَرُوا فِيهَا الْفَسَادَ ﴿١٢﴾ فَصَبَّ
عَلَيْهِمْ رَبُّكَ سَوَّطَ عَذَابٍ ﴿١٣﴾ إِنَّ رَبَّكَ لَبِالْمِرْصَادِ ﴿١٤﴾

قدم دوم: ترجمه و مفاهیم درس امروز را بخوانید.

[آیا ندیدی پروردگارت با آن‌ها چه کرد؟] آن‌هایی که در شهرها سرکشی کردند (۱۱) و در آن‌جا فساد زیادی مرتکب شدند (۱۲) بنابراین پروردگارت تازیانه عذاب را بر آنان فرود آورد (۱۳) بدون شک پروردگارت در کمین‌گاه است (۱۴)

نمودار مفهومی:

متن جایگزین کادر: ویژگی مشترک گروه‌ها و اشخاص قدرتمند و مستکبر
سرنوشت آن‌ها چه شد؟
خداوند ستمکاران را چگونه تهدید می‌کند؟

الَّذِينَ طَغَوْا فِي الْبِلَادِ ﴿١١﴾ فَأَكْثَرُوا فِيهَا الْفَسَادَ ﴿١٢﴾

ویژگی آن‌ها چه بود؟

فَصَبَّ عَلَيْهِمْ رَبُّكَ سَوْطَ عَذَابٍ ﴿١٣﴾

سرنوشت آن بی‌خردان
طغیان‌گر چه شد؟

إِنَّ رَبَّكَ لَبِالْمِرْصَادِ ﴿١٤﴾

خداوند به‌عنوان یک
قانون‌کلی، ستمکاران
را چگونه تهدید می‌کند؟

بدانید:

بعضی کلمات عربی از جهت تلفظ و معنی شبیه بعضی کلمات فارسی است که در صورت فارسی خواندن، اعراب آن‌ها فرق می‌کند. دقت کنید که هنگام حفظ قرآن، آن کلمات را با تلفظ صحیح عربی حفظ کنید. به عنوان مثال در آیات درس امروز، کلمات «طَغَوْا، فَسَادَ، سَوْطَ» را به اشتباه «طَغُوا، فِسَادَ، سُوطَ» نخوانید؛ همچنین کلماتی مثل «فَصَبَّ» که حرف مشدد دارند را با تشدید بخوانید.

قدم سوم: درس امروز را با دقت حفظ کنید.

شعار انگیزشی:

موفقیت‌های بزرگ، در انتظار انسان‌هایی با تلاش‌های بزرگ است.

قدم چهارم: درس امروز را تقویت کنید و بعد از هر مرحله، برای یکی از دوستان یا اعضای خانواده بخوانید.

مرحله اول / مرحله دوم / مرحله سوم / مرحله چهارم

قدم پنجم: به بخش مشق نور بروید و درس امروز را از حفظ بنویسید.

بخوانید:

نازک تراز مو، بُرنده تراز شمشیر

جابر یکی از یاران امام باقر علیه السلام است. او می‌گوید یک روز امام علیه السلام این حدیث را به نقل از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله برای ما خواند: «جبرئیل امین به من خبر داد: [در روز قیامت] وقتی خداوند تمامی انسان‌ها را جمع می‌کند، جهنم را به پیش می‌آورند... آن وقت روی جهنم پلی قرار می‌دهند که باریک‌تر از مو و برنده‌تر از شمشیر است. روی این پل سه توقف‌گاه قرار دارد: اولین توقف‌گاه [سؤال از] امانت‌داری و مهربانی و صلح رحم است. دومی [سؤال از] نماز است و سومی [توقف‌گاهی است که در آن] پروردگار جهانیان [اعمال انسان‌ها را حساب و کتاب می‌کند]. سپس به انسان‌ها دستور داده می‌شود که از آن پل عبور کنند. [آن‌ها شروع به حرکت می‌کنند و اگر از بالای پل در جهنم سقوط نکنند] در توقف‌گاه اول نگاه داشته می‌شوند. اگر از آن نجات پیدا کنند، در توقف‌گاه دوم متوقف می‌شوند و اگر از آن هم نجات پیدا کنند، مسیر آن‌ها [برای حساب و کتاب اعمال] به خداوند متعال می‌رسد. و این معنای کلام خداوند است که فرمود: **إِنَّ رَبَّكَ لَبِالْمِرْصَادِ**».

کافی، جلد ۸، صفحه ۳۱۲

قدم ششم: سایر تکالیف امروز را انجام بدهید:

گوش دادن به ترتیل درس بعدی / مرور محفوظات

انجام دهید:

فکر کنید که اعتقاد به روز قیامت و حساب و کتاب اعمال، چقدر در

تغییر رفتار و گفتار انسان‌ها در زندگی تأثیر دارد.
قدم هفتم: تمرین‌های درس را انجام بدهید.

تمرین‌ها

درس جدید

۱. عبارت «فِي الْبِلَادِ» مربوط به کدام آیه است؟

الف) الَّتِي لَمْ يُخْلَقْ ...

ب) الَّذِينَ طَعَوْا ...

ج) هر دو مورد *

۲. آیه بعد از «الَّذِينَ طَعَوْا فِي الْبِلَادِ» کدام است؟

الف) فَأَكْثَرُوا فِيهَا الْفَسَادَ *

ب) وَفِرْعَوْنَ ذِي الْأَوْتَادِ

ج) إِنَّ رَبَّكَ لِبِالْمُرْصَادِ

۳. گزینه مناسب برای جای خالی کدام است؟

فَصَبَّ عَلَيْهِمُ رَبُّكَ ...

الف) لِبِالْمُرْصَادِ

ب) بَعَادِ

ج) سَوَّطِ عَذَابٍ *

۴. گزینه صحیح کدام است؟

الف) فَأَكْثَرُوهَا فِيهَا الْفَسَادَ

ب) فَأَكْثَرُوا فِيهَا الْفَسَادَ *
ج) فَأَكْثَرُوا فِيهِ الْفَسَادَ

درس‌های قبل

۱. در کدام گزینه ترتیب آیات صحیح است؟

الف) اِرْمِ ذَاتِ الْعِمَادِ - اَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ - اَلَّتِي لَمْ يَخْلُقْ
مِثْلَهَا فِي الْبِلَادِ
ب) اِرْمِ ذَاتِ الْعِمَادِ - اَلَّتِي لَمْ يَخْلُقْ مِثْلَهَا فِي الْبِلَادِ - وَتَمُودَ الَّذِيْنَ جَابُوا
الصَّخْرَ بِالْوَادِ *
ج) هَلْ فِي ذٰلِكَ قَسَمٌ لِّذِي حِجْرٍ - اَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ -
وَفِرْعَوْنَ ذِي الْاَوْتَادِ

سؤال از ما، جواب از قرآن

۱. کدام آیه قرآن به سرنوشت انسان‌های ظالم و ستمکاری که به قدرت و توان
خود مغرور شده‌اند، اشاره می‌کند؟

نکته انگیزشی يك

با بهترین‌ها

بعضی از انسان‌ها در دنیا تلاش می‌کنند تا در حد ممکن با سرشناس‌ها و آدم‌حسابی‌ها نشست و برخاست داشته باشند. این افراد برای رسیدن به هدفشان، می‌گردند دنبال راه‌ها و افرادی که می‌توانند واسطه هم‌نشینی آن‌ها شوند و هر کاری که لازم باشد با کمال میل انجام می‌دهند؛ ولی برای خیلی از ما، هم‌نشینی با این افراد، ارزشمند نیست، بلکه دنبال راه‌هایی می‌گردیم برای اینکه با خوبان عالم، هم‌نشین و همراه بشویم و برای رسیدن به این هدف، دست به هر کاری می‌زنیم: از تلاش‌های فردی گرفته تا دعا و مناجات و هزینه‌کردن از مال و اعتبار و آبرو. دوست داریم که جزء بهترین‌ها باشیم و با بهترین‌ها همراه بشویم. امامان معصوم علیهم‌السلام راهی پیش پای ما گذاشته‌اند که ما را بالا می‌برد، به بهشت می‌رساند و کنار بهشتی‌ها می‌نشانند.

امام صادق علیه‌السلام فرموده‌اند:

«الْحَافِظُ لِلْقُرْآنِ الْعَامِلُ بِهِ مَعَ السَّفَرَةِ الْكِرَامِ الْبَرَّةِ»

حافظ قرآنی که به آن عمل نماید، [در بهشت] همراه سفیران گرامی و

نیک‌کردار [پروردگار] خواهد بود.

اصول کافی، جلد ۲، صفحه ۶۰۳، حدیث ۲

درس چهارم: سوره فجر؛ ۱۵ - ۱۶

یادمان باشد که دنیا محل امتحان است!

برای شروع:

یکی از اتفاقاتی که معمولاً همه ما در زندگی بارها شاهد آن بودیم، تفاوت برخورد مردم با یک شخص فقیر و یک شخص ثروتمند است. مثلاً وقتی در یک مهمانی، یک شخص فقیر وارد شود، هم میزبان توجه خاصی به او نمی‌کند و هم مهمانان برخورد سردی با او می‌کنند؛ اما وقتی یک انسان ثروتمند وارد مهمانی شود، از یک طرف میزبان به استقبال او می‌رود و با احترام تمام او را به سمت بهترین جای مجلس راهنمایی می‌کند و از طرف دیگر مهمان‌ها همه از جای خودشان بلند می‌شوند و دست به سینه و با لبخند به او خوش‌آمد می‌گویند. این تفاوت برخورد نشان می‌دهد که در نگاه بعضی انسان‌ها، ملاک برتری افراد بر یکدیگر و معیار خوشبختی، میزان دارایی‌های آنها و برخوردار بودن از نعمت‌هاست.

اما بر اساس آموزه‌های دینی ما مساله خیلی فرق می‌کند. دنیا محل امتحان انسان‌ها با دادن یا ندادن نعمت‌هاست و فقر و ثروت گاهی امتحان الهی برای بندگان هستند. همچنین خداوند گاهی بنده‌ای را با سلامتی امتحان می‌کند و دیگری را با بیماری. یک نفر را با رفاه و آسایش و یک نفر را با سختی و نداری.

البته امتحان‌های الهی برای شناخت بنده‌ها نیستند، زیرا خداوند انسان‌ها را بهتر از خودشان می‌شناسد؛ بلکه این امتحان‌ها باعث می‌شود که انسان‌ها خودشان را بشناسند و بفهمند که چقدر در ادعاهای خود در ایمان به خدا و اطاعت از دستورات او صداقت دارند. به همین دلیل است که هر کس از این امتحان‌ها سربلند بیرون بیاید، جایگاه و ارزشش در نزد خداوند بیشتر می‌شود.

خداوند در ادامه سوره فجر از انسان‌های تربیت نشده‌ای سخن می‌گوید که وقتی از نعمت‌های الهی برخوردار می‌شوند، دچار غرور می‌شوند و حق نعمت را ادا نمی‌کنند و وقتی با نداری امتحان می‌شوند، زبان به گله و شکایت از خداوند باز می‌کنند.

خوش به حال آن‌هایی که درک درستی از امتحان‌های الهی دارند و در همه حال نسبت به انجام وظایف خود کوتاهی نمی‌کنند. همان‌هایی که در آخرت از پاداش ارزشمند رضایت الهی و بهشت ابدی بهره‌مند می‌شوند.

قدم اول: صوت ترتیل درس امروز را گوش بدهید و سپس تلاوت کنید.

متن مصحف

فَأَمَّا الْإِنْسَانُ إِذَا مَا ابْتَلَاهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ ﴿١٥﴾ وَأَمَّا إِذَا مَا ابْتَلَاهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَهَانَنِ ﴿١٦﴾

قدم دوم: ترجمه و مفاهیم درس امروز را بخوانید.

اما انسان [تربیت نشده این‌گونه است که] هرگاه پروردگارش او را آزمایش کند و او را گرامی بدارد و به او نعمت دهد، [مغرور شده و] می‌گوید: پروردگارم مرا گرامی داشته است (۱۵) ولی هرگاه او را آزمایش کند و روزی او را تنگ کند، [زبان به شکایت باز کرده و] می‌گوید: پروردگارم مرا خوار کرده است (۱۶)

نمودار مفهومی:

متن جایگزین کادر:

واکنش انسان تربیت نشده هنگام امتحان با دادن نعمت چگونه است؟
واکنش چنین انسانی هنگام امتحان با ندادن نعمت چگونه است؟

فَأَمَّا الْإِنْسَانُ إِذَا مَا ابْتَلَاهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَ نَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ ﴿١٠﴾
وَأَمَّا إِذَا مَا ابْتَلَاهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَهَانَنِ ﴿١١﴾

انسان تربیت نموده در برابر آزمایش های الهی از نوع وفور نعمت، چه اظهار نظری می کند؟
و وقتی رزق برایش تنگ می شود، چگونه قضاوت می کند؟

کَلَامًا

بَلْ لَا تُخْرِجُونَ الْيَتِيمَ ﴿١٢﴾
وَلَا تَحَاسِبُونَ عَلَىٰ طَعَامِ الْمَسْكِينِ ﴿١٣﴾
وَتَأْكُلُونَ الثَّرَاثَ أَكْلًا لَعْنًا ﴿١٤﴾
وَتَحْبِطُونَ الْعَمَالَ حَبًّا جَبًّا ﴿١٥﴾

منظومات واقعی چیست؟

کَلَامًا

إِذَا دَخَلَتِ الْأَرْضَ دَكًّا دَكًّا ﴿١٦﴾
وَجَاءَ رُبُّكَ وَالْعَلَّكَ ضَفًّا ضَفًّا ﴿١٧﴾
وَجِيءَ يَوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ ﴿١٨﴾
يَوْمَئِذٍ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ وَأَنَّى لَهُ الذِّكْرَىٰ ﴿١٩﴾

چه زمانی انسان این اهانت و خواری را درمی یابد؟

بدانید:

برای حفظ آسان تر و دقیق تر درس امروز به این سه نکته دقت کنید:

- آیه اول با «ف» شروع می شود و آیه دوم با «و».
- در آیه اول بعد از «فَأَمَّا» کلمه «الْإِنْسَانُ» و بعد از «إِذَا مَا ابْتَلَاهُ» کلمه «رَبُّهُ» آمده اما در آیه دوم این دو کلمه وجود ندارد.
- آیه اول که کلمه «فَأَكْرَمَهُ» دارد با کلمه «أَكْرَمَنِ» هم تمام می شود.

همچنین یادتان باشد که توجه به معنی آیات هنگام حفظ قرآن، از خیلی اشتباهات در حفظ پیشگیری می کند.

قدم سوم: درس امروز را با دقت حفظ کنید.

شعار انگیزشی:

کلید رسیدن به هر موفقیتی این است: امروز بیشتر از دیروز تلاش کن.

قدم چهارم: درس امروز را تقویت کنید و بعد از هر مرحله، برای یکی از دوستان یا اعضای خانواده بخوانید.

مرحله اول / مرحله دوم / مرحله سوم / مرحله چهارم

قدم پنجم: به بخش مشق نور بروید و درس امروز را از حفظ بنویسید.

بخوانید:

امتحان‌های بزرگ

خداوند تمامی بنده‌های خود را امتحان می‌کند؛ اما بعضی از امتحان‌های خیلی سخت، مخصوص بنده‌های خوب خداست و آن‌ها با سربلندی بیرون از آمدن از این امتحانات، نشان می‌دهند که شایسته مقام و جایگاهی هستند که خداوند به آن‌ها عنایت کرده است. تمامی پیامبران الهی و امامان معصوم علیهم‌السلام در زندگی خود مورد امتحان‌های بزرگ قرار گرفتند؛ اما امتحان‌های امام حسین علیه‌السلام در پایان دوره امامتشان، از سخت‌ترین آن‌ها بود. سختی جدا شدن از محل زندگی و دشواری سفر به همراه خانواده به مقصد نامعلوم، ساکن شدن در بیابان خشک و گرم کربلا، تشنگی و خستگی زیاد، از دست دادن عزیزترین و باوفاترین دوستان و یاران، شهادت برادرزاده‌ها، فرزند جوان، نوزاد شیرخوار، برادرها و بستگان، آتش زدن و غارت کردن خیمه‌ها، به اسیری رفتن خانواده در غل و زنجیر و شهادت دختر سه ساله؛ بخشی از امتحانات امام حسین علیه‌السلام بود که ایشان در تمامی آن‌ها راضی به رضای خدا بود و به مقام بالایی رسید که خداوند در آیات پایانی سوره فجر از آن‌ها سخن گفته است.

قدم ششم: سایر تکالیف امروز را انجام بدهید:
گوش دادن به ترتیل درس بعدی / مرور محفوظات

انجام دهید:

فکر کنید که خداوند شما را در زندگی چگونه امتحان کرده و آیا توانسته‌اید از آن‌ها سربلند بیرون بیایید یا خیر.

قدم هفتم: تمرین‌های درس را انجام بدهید.

تمرین‌ها

درس جدید

۱. گزینه صحیح برای جاهای خالی کدام است؟

فَأَمَّا ... مَا ابْتَلَاهُ ...

الف) الْإِنْسَانُ إِذَا - رَبُّهُ *

ب) إِذَا - رَبُّهُ

ج) الْإِنْسَانُ إِذَا - فَقَدَرَ

۲. عبارت «فَيَقُولُ رَبِّي» مربوط به کدام آیه است؟

الف) فَأَمَّا الْإِنْسَانُ ...

ب) وَأَمَّا إِذَا مَا ابْتَلَاهُ ...

ج) هر دو مورد *

۳. کدام کلمه در آیه «وَأَمَّا إِذَا مَا ابْتَلَاهُ ...» نیامده است؟

الف) وَنَعَّمَهُ *

ب) فَقَدَرَ

ج) أَهَانَنِ

۴. کلمه پایانی آیه «فَأَمَّا الْإِنْسَانُ ...» و «وَأَمَّا إِذَا مَا ابْتَلَاهُ ...» به ترتیب

کدام است؟

الف) أَهَانَنِ - أَكْرَمَنِ

ب) أَكْرَمَنِ - أَهَانَنِ *

ج) أَكْرَمَنِ - أَكْرَمَنِ

درس‌های گذشته

۱. کدام آیه مربوط به سوره فجر است؟

الف) وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى

ب) وَاللَّيْلِ إِذَا يَسْرِ*

ج) وَاللَّيْلِ وَمَا وَسَقَ

سؤال از ما، جواب از قرآن

۱. کسانی که به خاطر بهره‌مندی از نعمت‌های الهی دچار غرور می‌شوند، مصداق کدام آیه قرآن هستند؟
۲. کسانی که به خاطر نداری و سختی، از خداوند گله و شکایت می‌کنند، مصداق کدام آیه قرآن هستند؟

درس پنجم: سوره فجر؛ ۱۷ - ۲۰

دنیا دوستی زیاد ممنوع!

برای شروع:

یکی از ویژگی‌های مشترک همه انسان‌ها کمال‌طلبی است. کمال‌طلبی به این معناست که دوست دارد در همه چیز، بهترین‌ها را داشته باشد. بهترین موبایل، بهترین ماشین، بهترین تفریح، بهترین خانه، بهترین شغل، بهترین موقعیت اجتماعی، بهترین دوست و...

با وجود این ویژگی مشترک، انسان‌ها به خاطر تفاوت چیزهایی که برای آن‌ها ارزشمند است، با یکدیگر متفاوت می‌شوند. مثلاً بعضی‌ها ارزش داشتن یک موبایل را بیشتر از حفظ آبرو می‌دانند و حاضر می‌شوند با گدایی و حتی حرام‌خوری پول جمع کنند برای برآورده کردن حس کمال‌طلبی‌شان در داشتن بهترین موبایل. برای بعضی دیگر داشتن بهترین شغل از همه چیز مهم‌تر است و در این راه، به راحتی زیرآب دوستان و اطرافیان‌شان را می‌زنند و حتی پول خرج می‌کنند برای رسیدن به کمال در شغل. بعضی‌ها فقط به تفریح‌شان اهمیت می‌دهند و حاضرند برای خوش‌گذرانی، قید پدر و مادر و همسر و فرزند و شغل و موقعیت اجتماعی و حتی سلامتی‌شان را بزنند ولی حس کمال‌طلبی‌شان در داشتن بهترین تفریح، برآورده شود؛ و همین‌طور است حکایت کسانی که دزدی می‌کنند برای پول دار شدن و پول خرج می‌کنند برای داشتن بهترین همسر و از خوشی همسرشان می‌زنند برای داشتن بهترین سمت و مقام و...

این وضعیت انسان‌های پستی است که زندگی برایشان در دنیا خلاصه می‌شود. می‌خورند و می‌خوابند و بیدار می‌شوند با فکر دنیا و حاضرند دست به هر کاری بزنند برای تأمین دنیا. برای این افراد نخوردن مال حرام

و کمک کردن به خویشاوندان و به فکر نیازمندان بودن، خیلی مسخره به نظر می آید، چون این کارها با جمع کردن پول و ثروت بیشتر نمی سازد! خداوند در ادامه سوره فجر بعد از اینکه تصریح می کند کم شدن نعمت ها گاهی به دلیل آزمودن بنده هاست، نه به معنای خوار و پست بودن آن ها، به معنای واقعی خواری و پستی اشاره می کند: دنیا دوستی زیاد که ریشه بسیاری از گناهان است.

خوش به حال آن هایی که می دانند دنیا مزرعه آخرت است و با استفاده درست از دنیا و امکانات آن، آخرت بهتری برای خودشان می سازند.

قدم اول: صوت ترتیل درس امروز را گوش بدهید و سپس تلاوت کنید.

متن مصحف

كَلَّا بَلْ لَا تُكْرَمُونَ الْيَتِيمَ ﴿١٧﴾ وَلَا تَحَاضُونَ عَلَىٰ طَعَامِ الْمَسْكِينِ ﴿١٨﴾ وَتَأْكُلُونَ التُّرَاثَ أَكْلًا لَّمًّا ﴿١٩﴾ وَتُحِبُّونَ الْمَالَ حُبًّا جَمًّا ﴿٢٠﴾

قدم دوم: ترجمه و مفاهیم درس امروز را بخوانید.

این چنین نیست؛ بلکه [خواری و پستی واقعی این است که] شما تیم را گرامی نمی دارید (۱۷) و یکدیگر را بر اطعام بینویان ترغیب نمی کنید (۱۸) و میراث را [به حق و ناحق] یکجا می خورید (۱۹) و مال [دنیا] را بسیار دوست دارید (۲۰)

نمودار مفهومی:

متن جایگزین کادر: خواری و پستی واقعی چیست؟

فَأَمَّا الْإِنْسَانُ إِذَا مَا ابْتَلَاهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَ نَعْمَةً يَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ ﴿٢٠﴾
وَأَمَّا إِذَا مَا ابْتَلَاهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَهَانَنِ ﴿٢١﴾

انسان تربیت شده در برابر امتحان های الهی از نوع وفور نعمت، چه اظهار نظری می کند؟
و وقتی رزق برایش تنگ می شود، چگونه حسناوت می کند؟

کَلَّا

بَلْ لَا تُكْرَمُونَ الْيَتِيمَ ﴿١٧﴾
وَلَا تَحَاضُونَ عَلَىٰ طَعَامِ الْمَسْكِينِ ﴿١٨﴾
وَتَأْكُلُونَ التُّرَاثَ أَكْلًا لَّمًّا ﴿١٩﴾
وَتُحِبُّونَ الْمَالَ حُبًّا جَمًّا ﴿٢٠﴾

مشاغل واقعی چیست؟

کَلَّا

إِذَا دَخَلَتِ الْأَرْضُ دَخْلًا دَكًّا ﴿٢٢﴾
وَجَاءَ رُيُوكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا ﴿٢٣﴾
وَجِئْتَنِي بِوَجْهِكَ يَوْمَئِذٍ يُمُؤْتِنُكَ بِنَارِكُمْ ﴿٢٤﴾
يَوْمَئِذٍ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ وَأَنَّى لَهُ الذِّكْرَى ﴿٢٥﴾

چه زمانی انسان این احساسات و خواری را درمی یابد؟

بدانید:

در کلماتی که ابتدای آن‌ها «آل» وجود دارد، گاهی «ل» خوانده می‌شود و گاهی خیر. به طور مثال در درس امروز در کلمات «الْیَتِیمَ»، «الْمَشْکِینَ» و «الْمَالُ»، حرف «ل» خوانده می‌شود ولی در کلمه «التُّرَاتِ» خیر. اگر با قواعد تجوید در این باره آشنا نیستید، می‌توانید با دقت در شنیدن قرائت ترتیل، از روش صحیح خواندن این کلمات مطمئن شوید. همچنین به مشدد خواندن کلماتی که تشدید دارند، دقت کنید.

قدم سوم: درس امروز را با دقت حفظ کنید.

شعار انگیزشی:

به امید خدا و با تلاش مداوم، همهٔ قله‌های موفقیت را فتح می‌کنی!

قدم چهارم: درس امروز را تقویت کنید و بعد از هر مرحله، برای یکی از دوستان یا اعضای خانواده بخوانید.

مرحلهٔ اول / مرحلهٔ دوم / مرحلهٔ سوم / مرحلهٔ چهارم

قدم پنجم: به بخش مشق نور بروید و درس امروز را از حفظ بنویسید.

بخوانید:

این دنیاخواهی نیست

یکی از یاران امام صادق علیه السلام به نام ابی‌یعفور می‌گوید روزی یکی از شیعیان به امام علیه السلام گفت: [شما راجع به بدی‌های دوست داشتن دنیا زیاد می‌گویید؛ ولی با این همه، باز هم] به خدا قسم ما در زندگی خود به دنبال دنیا هستیم و دوست داریم که به آن دست پیدا کنیم. ایشان فرمودند: [چرا به دنبال دنیا هستی؟] دوست داری با دنیا چه کار کنی؟ آن شخص گفت: می‌خواهم [با سودی که از کسب و کار به دست می‌آورم] مخارج خود و

خانواده‌ام را تأمین کنم، صله رحم انجام دهم و به خویشاوندانم رسیدگی کنم، صدقه بدهم و حج و عمره به جا بیاورم. ایشان فرمودند: این دنیاخواهی نیست! بلکه این آخرت‌خواهی است [و کسی که با این اهداف به فکر دنیا باشد، در واقع به فکر آخرت است]. همچنین فرمودند: خیر [و برکتی] نیست در کسی که دوست ندارد از راه حلال مالی به دست بیاورد تا آبرویش را حفظ کند، قرضش را ادا کند و صله رحم به جا بیاورد و به خویشاوندان خود رسیدگی کند.

کافی، جلد ۵، صفحه ۷۲

قدم ششم: سایر تکالیف امروز را انجام بدهید:
گوش دادن به ترتیل درس بعدی / مرور محفوظات

انجام دهید:

فکر کنید که در زندگی خود، کجاها به خاطر دنیا دوستی، مرتکب اشتباه شدید و راه جبران آن چیست؟

قدم هفتم: تمرین‌های درس را انجام بدهید.

تمرین‌ها

درس جدید

۱. گزینه مناسب برای جای خالی کدام است؟

كَلَّا بَلْ لَأُتَّكِرْمُونَ ...

الف) الْيَتِيمِ *

ب) الْمَسْكِينِ

ج) الْمَسَاكِينِ

۲. گزینه صحیح کدام است؟

الف) وَلَا تَحْضُ عَلَىٰ طَعَامِ الْمَسْكِينِ

ب) وَلَا تَحَاضُونَ عَلَىٰ طَعَامِ الْمَسْكِينِ *

ج) وَلَا تَحَاضُّ عَلَىٰ طَعَامِ الْمَسْكِينِ
 ۳. آیه قبل از «وَتُحِبُّونَ الْمَالَ حُبًّا جَمًّا» چیست؟
 الف) وَتَأْكُلُونَ التُّرَاثَ أَكْلًا لَمًّا *
 ب) كَلَّابٌ لَا تُكْرِمُونَ الْيَتِيمَ

ج) هیچکدام
 ۴. عبارت «حُبًّا جَمًّا» مربوط به کدام آیه است؟
 الف) وَتَأْكُلُونَ التُّرَاثَ ...
 ب) وَتَأْكُلُونَ الْمَالَ ...
 ج) وَتُحِبُّونَ الْمَالَ ... *

درس‌های گذشته

۱. ادامه عبارت «فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ...» چیست؟
 الف) فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَهَانَنِ
 ب) فَيَقُولُ رَبِّي أَهَانَنِ
 ج) فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ *

سؤال از ما، جواب از قرآن

در نگاه قرآن، خواری و پستی واقعی چیست؟

درس ششم: سوره فجر؛ ۲۱ - ۲۳

تا دیر نشده به خودمان بیاییم!

برای شروع:

این اتفاق برای همه ما افتاده است که در گذشته مدتی ذهنمان درگیر انجام کاری شده بوده که فکر می‌کردیم خیلی لذتبخش است و ارزشش را دارد هر طور شده آن را انجام بدهیم. از خرید یک گوشی موبایل یا یک لباس یا کفش گرفته تا رفتن به یک مهمانی یا قبول کردن یک مسئولیت یا حتی سرمایه‌گذاری در یک کار. در همان روزهایی که هر طور شده می‌خواستیم آن کار را انجام بدهیم، یکی از اطرافیان دلسوزمان مثلاً پدر، مادر، خواهر، برادر یا معلم و دوست، سراغمان آمده و گفته که چشممان را بیشتر باز کنیم و فقط به بخش لذتبخش ماجرا نگاه نکنیم؛ بعد هم برای ما راجع به خطرات یا آسیب‌های آن صحبت کرده. اما ما آن قدر تحت تاثیر قسمت‌های لذت بخش آن کار بوده‌ایم که بدون توجه به تمام هشدارها، رفته‌ایم و آن کار را انجام داده‌ایم. ولی بعد از مدتی دقیقاً دچار همان خطرها و آسیب‌هایی شده‌ایم که از قبل به ما گفته بودند. آن وقت تازه به خودمان آمده‌ایم که ای داد بی داد! چرا به آن هشدارها توجه نکردیم!

انسان‌ها معمولاً بعد از افتادن چنین اتفاقاتی تصمیم می‌گیرند که پیش از انجام یک کار، به جوانب مختلف آن بیشتر دقت کنند و به صرف لذت بخش بودن یک کار، سراغ انجام آن نروند.

وضعیت بعضی از انسان‌ها نسبت به لذت بردن از زندگی دنیا همینطور است. همان انسان‌های دنیاطلبی که آن قدر محو لذت‌های زودگذر دنیا می‌شوند که هیچ کدام از هشدارهایی که راجع به خطرات غرق شدن در

این لذت‌ها به گوششان می‌رسد در آن‌ها اثر نمی‌کند. این افراد تصور می‌کنند حیات آن‌ها محدود به همین دنیاست و باید هر طور شده به لذت‌های آن دست پیدا کنند، حتی از راه‌های حرام.

خداوند در ادامه سوره فجر بعد از اشاره به ویژگی‌های این افراد که شاخص‌ترینش دوست داشتن زیاد مال و ثروت است، می‌فرماید که این تصور کاملاً اشتباه است و روزی می‌رسد که آن‌ها در پیشگاه خداوند حاضر می‌شوند و زمانی که جهنم را به چشم خود می‌بینند، تازه به خودشان می‌آیند و حقیقت را می‌فهمند؛ اما این به خود آمدن و فهمیدن حقیقت سودی به حالشان ندارد؛ زیرا در آن دنیا دیگر فرصتی برای توبه و انجام اعمال صالح برای جبران اشتباهات گذشته وجود ندارد.

خوش به حال آن‌هایی که حاضر نمی‌شوند به خاطر استفاده از لذت‌های دنیا، خودشان از لذت‌های واقعی آخرت محروم کنند و با یاد خدا و معاد، در تمامی ابعاد زندگی مراقب خط‌قرمزهای دینی هستند.

قدم اول: صوت ترتیل درس امروز را گوش بدهید و سپس تلاوت کنید.

متن مصحف

كَلَّا إِذَا دُكَّتِ الْأَرْضُ دَكًّا دَكًّا ﴿٢١﴾ وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا ﴿٢٢﴾ وَجِيءَ يَوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ وَأَنَّى لَهُ الذِّكْرَى ﴿٢٣﴾

قدم دوم: ترجمه و مفاهیم درس امروز را بخوانید.

چنان نیست [که می‌پندارید، بلکه] آن‌گاه که زمین به شدت درهم کوبیده شود (۲۱) و [فرمان] پروردگارت با فرشتگان صف در صف فرا رسد (۲۲) و آن روز جهنم را حاضر کنند. در آن روز انسان به خود می‌آید [و حقیقت را می‌فهمد] ولی این به خود آمدن [و فهمیدن حقیقت] چه سودی برایش دارد؟ (۲۳)

نمودار مفهومی:

متن جایگزین کادر: انسان چه زمانی معنی خواری و پستی واقعی را درک می‌کند؟

فَأَمَّا الْإِنْسَانُ إِذَا مَا ابْتَلَاهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَ نَعَمَةً قَبُولِ رَبِّي أَكْرَمَنِ ﴿١﴾
 وَ إِذَا مَا ابْتَلَاهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ قَبُولِ رَبِّي أَهَانَنِ ﴿٢﴾

انسان تربیت نشده در برابر آزمایش‌های الهی از ذوق و فور نعمت، چه اظهار نظری می‌کند؟
 و وقتی رزق برایش تنگ می‌شود، چگونه قضاوت می‌کند؟

کَلِمَاتٌ

بَلْ لَا تُخْرَجُونَ الْيَتِيمَ ﴿١﴾
 وَلَا تَحَاطُّونَ عَلَىٰ عِلْقَامِ الْيَتِيمِ ﴿٢﴾
 وَ تَأْكُلُونَ السَّرَائِرَ أَخْلَاءَ لِعَمَىٰ ﴿٣﴾
 وَ تُحِبُّونَ الْمَالَ حُبًّا جَمًّا ﴿٤﴾

منشأهاات واقعی چیست؟

کَلِمَاتٌ

إِذَا دُجَّتِ الْأَرْضُ دَغْمًا دَغْمًا ﴿١﴾
 وَ جَاءَ زُلْزَلَةٌ وَ الْعِلَاقُ صَفْقًا صَفْقًا ﴿٢﴾
 وَ جِيءَ يَوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ ﴿٣﴾
 يَوْمَئِذٍ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ وَ أُنذِرَ لَهُ الذَّكْرَىٰ ﴿٤﴾

چه زمانی انسان این امانت و خواری را دومی‌یابد؟

بدانید:

به **متن مصحف** نگاه کنید و به تفاوت روش نوشتن دو کلمه «وَجَاءَ» در آیه ۲۲ و «وَجِيءَ» در آیه ۲۳ که تلفظ متفاوتی دارند، دقت کنید. در کلمه اول علامت مد روی حرف «ا» قرار گرفته ولی در کلمه دوم حرف «ا» ناخواناست و علامت مد روی حرف «ی» قرار گرفته است. برای آشنایی با روش نوشتن [رسم الخط] قرآن کریم زمانی که به تلاوت ترتیل گوش می‌دهید با نگاه به مصحف به تک تک کلمات توجه کنید.

قدم سوم: درس امروز را با دقت حفظ کنید.

شعار انگیزشی:

موفقیت سراغ کسانی می‌آید که با توکل به خدا، بیشتر تلاش می‌کنند.

قدم چهارم: درس امروز را تقویت کنید و بعد از هر مرحله، برای یکی از دوستان یا اعضای خانواده بخوانید.

مرحله اول / مرحله دوم / مرحله سوم / مرحله چهارم

قدم پنجم: به بخش مشق نور بروید و درس امروز را از حفظ بنویسید.

بخوانید:

اَمّت من را دریاب!

یکی از یاران پیامبر صلی الله علیه وآله به نام ابو سعید خدری می‌گوید: وقتی آیه ۲۳ سوره فجر نازل شد، رنگ رخسار رسول خدا تغییر کرد و این منقلب شدن در چهره ایشان نمودار شد. شدت دگرگونی حال پیامبر به گونه‌ای بود که بر اصحاب ایشان خیلی سنگین آمد و بلافاصله بعضی از آن‌ها به دنبال حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام رفتند و به ایشان گفتند: «یا علی! اتفاق مهمی افتاده که اثر آن بر چهره رسول خدا آشکار است [و ما نگران ایشان شده‌ایم]». امیرالمؤمنین با سرعت به راه افتاد و پیش رسول خدا آمد و ایشان را از پشت در آغوش کشید و بر میان کتف‌هایشان بوسه زد و عرض کرد: «ای پیامبر خدا! پدر و مادرم به فدایت! امروز چه اتفاقی برایتان افتاده است؟» رسول خدا فرمود: «امروز جبرئیل آمد و برایم این آیه را خواند: وَجِئَ يَوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ». به جبرئیل گفتم: «چگونه آن را می‌آورند؟» جبرئیل گفت: «به همراه هفتاد هزار فرشته [که نگهبانان جهنم هستند] ... در حالی که شعله‌هایش جوری زبانه می‌کشد که اگر رها شود، همه حاضران در محشر را می‌سوزاند» ... سپس جبرئیل ادامه داد: «در آن روز همه می‌گویند: «خدایا! من را دریاب، من را دریاب»؛ در حالی که حضرت محمد می‌گوید: «پروردگارا! اَمّت من را دریاب، اَمّت من را دریاب».

تفسیر مجمع‌البیان، جلد ۱۰، صفحه ۷۴۱

قدم ششم: سایر تکالیف امروز را انجام بدهید:
گوش دادن به ترتیل درس بعدی / مرور محفوظات

انجام دهید:

فکر کنید که اعتقاد به معاد و وجود بهشت و جهنم چه تاثیری در سبک زندگی انسان‌ها می‌گذارد.

قدم هفتم: تمرین‌های درس را انجام دهید.

تمرین‌ها

درس جدید

۱. گزینه مناسب برای جای خالی کدام است؟

... رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا

الف) وَجِيءٌ

ب) وَجَاءٌ *

ج) هر دو مورد

۲. آیه بعد از «كَلَّا إِذَا دُكَّتِ الْأَرْضُ دَكًّا دَكًّا» چیست؟

الف) وَجِيءٌ يَوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ ...

ب) وَتُحِبُّونَ الْمَالَ حُبًّا جَمًّا

ج) وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا *

۳. کدام گزینه صحیح است؟

الف) يَوْمَئِذٍ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ *

ب) وَجَاءَ يَوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ

ج) يَوْمَ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ

۴. عبارت «صَفًّا صَفًّا» مربوط به کدام آیه است؟

الف) وَتُحِبُّونَ الْمَالَ ...

ب) كَلَّا إِذَا دُكَّتِ الْأَرْضُ ...

(ج) وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ ... *

درس‌های گذشته

۱. آیه قبل از «إِنَّ رَبَّكَ لَبِالْمِرْصَادِ» کدام است؟

(الف) فَأَكْثَرُوا فِيهَا الْفَسَادَ

(ب) فَصَبَّ عَلَيْهِمْ رَبُّكَ سَوْطَ عَذَابٍ *

(ج) الَّذِينَ طَغَوْا فِي الْبِلَادِ

سؤال از ما، جواب از قرآن

۱. در کدام آیه قرآن به بی‌فایده بودن به خود آمدن انسان‌های ستمکار در قیامت اشاره شده است؟

نکته انگیزشی دو

تا پایان عمر

تنها نعمتی که خدا آن را مخصوص انسان‌ها قرار داده، نعمت «عقل» است؛ همان نعمتی که به وسیله آن فکر می‌کنیم و تمام پیشرفت‌های بشر از برکت وجود آن است. نعمتی که اگر نبود، فرقی بین انسان و حیوان وجود نداشت و در اهمیت آن همین بس که از نگاه دین انسان‌هایی که با وجود داشتن این نعمت ارزشمند از آن استفاده نمی‌کنند، از حیوانات هم پست‌تر و بی‌ارزش‌ترند. این نعمت هم مثل همه نعمت‌های الهی ممکن است روزی از دست برود؛ ولی اگر دوست دارید تا آخر عمر از نعمت عقل بهره‌مند باشید، قرآن را حفظ کنید.

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله فرموده‌اند:

«مَنْ جَمَعَ الْقُرْآنَ مَتَعَهُ اللَّهُ بِعَقْلِهِ حَتَّى يَمُوتَ»

هر کس قرآن را حفظ کند، خداوند او را تا پایان عمر از نعمت عقل

بهره‌مند می‌نماید.

میزان الحکمة، جلد ۳، صفحه ۲۵۲۳

درس هفتم: سوره فجر؛ ۲۴ - ۲۶

برای زندگی واقعی خود چه کرده‌ایم؟

برای شروع:

حتماً شما هم قبول دارید که یکی از بدترین‌های حس‌هایی که می‌شود در زندگی تجربه کرد، حس حسرت و افسوس است! اینکه انسان با چشمان خودش ببیند که به خاطر انجام کار اشتباهی که نسبت به آن خودش را کنترل نکرده؛ و یا انجام ندادن کار درستی که نسبت به آن تنبلی و کوتاهی کرده، چه ضرری را متحمل می‌شود و یا چه سودی را از دست می‌دهد!

از حسرت خوردن‌های دانش‌آموزی که تا شب امتحان حاضر نشده برای درس خواندن وقت بگذارد گرفته تا تیم فوتبالی که دل به تمرین نداده‌اند و حالا در دقایق پایانی یک بازی حساس نتیجه را به حریف واگذار کرده‌اند تا هر حسرت کوچک و بزرگی که انسان در طول زندگی خود تجربه می‌کند، همه در یک چیز مشترک‌اند: ناراحتی به خاطر از دست دادن سود یا متحمل شدن ضرر. البته بسیاری از چیزهایی که باعث حسرت خوردن انسان در دنیا می‌شود، قابل جبران کردن هستند. آن دانش‌آموز می‌تواند در سال‌های بعدی تحصیلش با یادآوری حسرتی که خورده، از همان ابتدای سال سفت به درس بچسبد و اعضای آن تیم فوتبال هم می‌توانند تمرین را جدی بگیرند و سال‌های بعدی قهرمان بشوند!

اما بدتر از حسرت خوردن در دنیا، حسرت خوردن در آخرت است؛ چون انسان در آخرت تازه متوجه می‌شود که زندگی واقعی چیست! و مدت زمانی که در دنیا زندگی می‌کرده، تنها یک فرصت کوتاه برای آماده شدن برای زندگی واقعی‌اش بوده. آنجاست که حسرت‌ها خیلی بزرگ‌تر می‌شوند، چون

انسان می فهمد که چه پادشاهای بزرگی را از دست داده یا چه عذاب سختی را باید تحمل کند. آن در هم در شرایطی که دیگر امکان جبران وجود ندارد! خداوند در ادامه سوره فجر از حال و روز آن‌هایی می‌گویند که به اشتباه فکر می‌کردند زندگی واقعی، زندگی این دنیاست و برای همین هیچ توشه‌ای برای زندگی واقعی خودشان آماده نکرده‌اند. همان‌هایی که باید منتظر سخت‌ترین عذاب باشند.

خوش به حال آن‌هایی که می‌دانند سود و ضررهای این دنیا با پاداش و عذاب آخرت قابل مقایسه نیست و با کنترل کردن خود در این دنیا، زندگی واقعی ابدی شیرینی برای خود رقم می‌زنند.

قدم اول: صوت ترتیل درس امروز را گوش دهید و سپس تلاوت کنید.

متن مصحف

يَقُولُ يَا لَيْتَنِي قَدَّمْتُ لِحَيَاتِي ﴿٢٤﴾ فَيَوْمَئِذٍ لَا يُعَذِّبُ عَذَابَهُ أَحَدٌ ﴿٢٥﴾ وَلَا يُوثِقُ وَثَاقَهُ أَحَدٌ ﴿٢٦﴾

قدم دوم: ترجمه و مفاهیم درس امروز را بخوانید.

[در آن روز انسان] می‌گوید: ای کاش برای زندگی [حقیقی در آخرت] چیزی از پیش فرستاده بودم (۲۴) پس در آن روز هیچکس مانند عذاب او، عذاب نمی‌کند (۲۵) و هیچکس مانند به بند کشیدن او، در بند نمی‌کشد (۲۶)

نمودار مفهومی:

متن جایگزین کادر:

وضعیت انسان‌های دنیاپرست در قیامت چگونه است؟
خداوند این افراد را چگونه تهدید می‌کند؟

﴿فَيَوْمَئِذٍ لَا يُعَذِّبُ عَذَابَهُ أَحَدٌ﴾

﴿وَلَا يُوثِقُ وَثَاقَهُ أَحَدٌ﴾

خدای متعال خواری
آن روز را چگونه
وصف می‌کند؟

يَقُولُ يَا لَيْتَنِي
قَدَّمْتُ لِحَيَاتِي ﴿٢٤﴾

در آن زمان چگونه
افسوس می‌خورد؟

يَا أَيُّهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ﴿٣١﴾

ازجایی آری زتیک راضیة مَرْضِيَّةُ ﴿٣٢﴾

فَادْخُلِي فِي عِبَادِي ﴿٣٣﴾

وَ ادْخُلِي جَنَّاتِي ﴿٣٤﴾

کرامت واقعی انسان چه زمانی
و چگونه تجلی می‌یابد؟

بدانید:

به **متن مصحف** نگاه کنید و به کلمه دوم آیه ۲۴ دقت کنید تا با یکی دیگر از ویژگی‌های روش نوشتن [رسم الخط] قرآن آشنا بشوید. این کلمه به صورت «یلتنی» نوشته می‌شود اما «یالیتنی» خوانده می‌شود و به جای حرف «ا»، یک الف کوتاه روی حرف «ی» قرار گرفته است. البته از ابتدای سوره فجر کلمات: «ذالک»، «البلد»، «اهنن»، «تحضون» و «الانسن» و در درس آینده نیز کلمه «عبدی» به همین صورت نوشته شده است که این کلمات به ترتیب اینگونه خوانده می‌شوند: «ذالک»، «البلاد»، «اهانن»، «تحاضون»، «الانسان»، «عبادی».

قدم سوم: درس امروز را با دقت حفظ کنید.

شعار انگیزشی:

هیچ‌کس از راهی به جز تلاش، به موفقیت نرسیده است.

قدم چهارم: درس امروز را تقویت کنید و بعد از هر مرحله، برای یکی از دوستان یا اعضای خانواده بخوانید.

مرحله اول / مرحله دوم / مرحله سوم / مرحله چهارم

قدم پنجم: به بخش مشق نور بروید و درس امروز را از حفظ بنویسید.

بخوانید:

جواهرات گرانبها

کاروانی که در میان آن‌ها یک پیر باتجربه بود، در مسیر سفر خود، شبانه به زمینی پر از سنگریزه رسیدند. پیر باتجربه به همراهان خود گفت که سنگریزه‌های زیر پای شما، همه جواهرات گران بهاست، پس تا می‌توانید از آن بردارید. گروهی به گفته‌های او اعتماد کردند و تا می‌توانستند خورجین‌های مرکب‌های سواری خود را پر از سنگریزه کردند. بعضی‌ها به مقدار یکی دو مشت سنگریزه برداشتند و بعضی دیگر هیچ اعتنایی به صحبت‌های

او نکردند. کاروان از آن سرزمین گذشت و صبح روز بعد که خورشید بالا آمد، اهالی کاروان دیدند که گفته‌های پیرباتجربه درست بوده و سنگریزه‌ها همه جواهرات گرانبها هستند. در آن لحظه گروه اول خوشحال بودند که تا می‌توانستند از فرصت استفاده کرده‌اند. آن‌هایی که مقدار کمی جواهرات برداشته بودند، حسرت می‌خوردند که چرا بیشتر برداشتند؛ اما آن‌هایی که اصلاً به صحبت‌های پیرباتجربه اعتماد نکرده بودند، توی سر خودشان می‌زدند که چرا حتی احتمال درست بودن حرف‌های او را ندادند و خودشان را از این گنج گرانبها کاملاً محروم کردند.

وضعیت انسان‌ها در قیامت نسبت به گفته‌های انبیاء الهی و معصوم علیهم‌السلام به همین صورت است و فقط آن‌هایی از حسرت خوردن در قیامت در امان‌اند به گفته‌های ایشان کاملاً اعتماد کنند و در زندگی خود تا جایی که می‌توانند، بر اساس فرمایشات ایشان عمل کنند و زاد و توشه بیشتری برای آخرت خود جمع کنند.

قدم ششم: سایر تکالیف امروز را انجام بدهید:
گوش دادن به ترتیل درس بعدی / مرور محفوظات

انجام دهید:

فکر کنید که چه اتفاقاتی باعث حسرت خوردن شما شده و چگونه می‌توانید آن‌ها را جبران کنید.

فکر کنید که چگونه می‌شود از حسرت خوردن در آخرت پیشگیری کرد؟
قدم هفتم: تمرین‌های درس را انجام بدهید.

تمرین‌ها

درس جدید

۱. گزینه مناسب برای جای کدام است؟
 يَقُولُ يَا لَيْتَنِي ... لِحَيَاتِي

الف) قَدَّمْتَنِي

ب) قَدَّمَ

ج) قَدَّمْتُ *

۲. کلمه «أَحَدٌ» در پایان کدام آیه آمده است؟

الف) فَيَوْمَئِذٍ لَا يَعْدِبُ ...

ب) وَلَا يُوَثِّقُ وَثَاقَهُ ...

ج) هر دو مورد *

۳. در کدام گزینه ترتیب آیات صحیح است؟

الف) يَقُولُ يَا لَيْتَنِي قَدَّمْتُ لِحَيَاتِي - فَيَوْمَئِذٍ لَا يَعْدِبُ عَذَابَهُ أَحَدٌ - وَلَا

يُوَثِّقُ وَثَاقَهُ أَحَدٌ *

ب) يَقُولُ يَا لَيْتَنِي قَدَّمْتُ لِحَيَاتِي - وَلَا يُوَثِّقُ وَثَاقَهُ أَحَدٌ - فَيَوْمَئِذٍ لَا يَعْدِبُ

عَذَابَهُ أَحَدٌ

ج) فَيَوْمَئِذٍ لَا يَعْدِبُ عَذَابَهُ أَحَدٌ - وَلَا يُوَثِّقُ وَثَاقَهُ أَحَدٌ - يَقُولُ يَا لَيْتَنِي

قَدَّمْتُ لِحَيَاتِي

۴. عبارت قبل از «عَذَابَهُ أَحَدٌ» چیست؟

الف) وَلَا يُوَثِّقُ

ب) فَيَوْمَئِذٍ لَا يَعْدِبُ *

ج) يَوْمَئِذٍ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ

درس‌های گذشته

۱. عبارت «فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ» مربوط به کدام آیه است؟

الف) فَأَمَّا الْإِنْسَانُ إِذَا مَا ابْتَلَاهُ ... *

ب) وَأَمَّا إِذَا مَا ابْتَلَاهُ ...

ج) هر دو مورد

سؤال از ما، جواب از قرآن

۱. انسان‌هایی که به زندگی واقعی در آخرت اعتقاد ندارند، در روز قیامت چه حسرتی می‌خورند؟
۲. آیا عذاب الهی در قیامت قابل مقایسه با عذاب‌های دنیاست؟

درس هشتم: سوره فجر؛ ۲۷ - ۳۰

رضایت چه کسی از همه مهم‌تر است؟

برای شروع:

ما در طول زندگی خود، همیشه در حال انتخاب هستیم. از انتخاب‌های کم‌ارزش مانند رنگ و مدل لباس و کفش و موبایل گرفته تا انتخاب‌های مهم‌تر مانند دوست و رشته تحصیلی و ... این انتخاب‌ها خیلی مهم هستند چون ما انسان‌ها با همین انتخاب‌ها سرنوشتمان را در این دنیا و در آخرت رقم می‌زنیم. معیار اصلی تمامی انسان‌ها در انتخاب‌های خود، کسب رضایت است! اما رضایت چه کسی؟! اینجاست که انسان‌ها با هم متفاوت می‌شوند.

برای بعضی انسان‌ها هیچ‌کسی اهمیت ندارد، جز خودشان. این‌ها کسانی هستند که برای کسب رضایت خودشان، دست به هر کاری می‌زنند و برایشان مهم نیست که حتی نزدیک‌ترین نزدیکانشان هم از دست آن‌ها ناراحت شوند، چه برسد به غریبه‌ها. افراد خودخواه و از خود راضی، در این دسته قرار دارند که نه در این دنیا از زندگی خود لذت می‌برند و نه در آخرت. بعضی‌های دیگر برای کسب رضایت انسان‌های دیگر تلاش می‌کنند، از پدر و مادر و زن و فرزند گرفته تا دوست و رفیق و همکار و مدیر و رئیس. اگر تلاش‌های این دسته افراد فقط و فقط به خاطر جلب توجه آن‌ها باشد و کاری به چهارچوب‌های دینی و شرعی و وظایفی که در قبال آن‌ها نداشته باشند، باز هم در آخرت دستشان خالی خواهد بود.

اما آن‌هایی که از همه عاقل‌ترند می‌روند سراغ کسب رضایت کسی که اگر رضایتش جلب شود، پاداشش آرامش در دنیا و خوشی ابدی در آخرت است. انسان‌های مؤمن در طول زندگی خود فقط و فقط به کسب رضایت

خداوند فکر می‌کنند و البته در همین راستا نسبت به اطرافیان خود وظایفشان را انجام می‌دهند، بنابراین هم زندگی فردی و هم خانوادگی و هم اجتماعی خوب و موفق خواهند داشت.

خداوند در آیات پایانی سوره فجر به این دسته افراد اشاره کرده است و از آنان با عنوان انسان‌های دارای نفس مطمئن و آرام یافته نام برده است. همان‌هایی که هم از خداوند راضی هستند و هم خدا از آن‌ها راضی است و پایان کارشان همراهی با خوبان در بهشت خواهد بود. همانگونه که در ابتدای سوره فجر خواندیم، گل سر سبد این افراد، انبیاء و اهل بیت علیهم السلام به ویژه امام حسین علیه السلام است که به همین سبب در فرمایشات معصومین سوره فجر به نام سوره امام حسین عَلَيْهِ السَّلَامُ معرفی شده است. خوش به حال آن‌هایی که حواسشان هست به خاطر کسب رضایت هیچ‌کسی، رضایت خداوند را از دست ندهند.

قدم اول: صوت ترتیل درس امروز را گوش بدهید و سپس تلاوت کنید.

متن مصحف

يَا أَيُّهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ﴿٢٧﴾ ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً
﴿٢٨﴾ فَادْخُلِي فِي عِبَادِي ﴿٢٩﴾ وَادْخُلِي جَنَّاتٍ ﴿٣٠﴾

قدم دوم: ترجمه و مفاهیم درس امروز را بخوانید.

ای نفس مطمئن و آرام یافته! (۲۷) به سوی پروردگارت بازگرد در حالی که تو از او راضی و او از تو راضی است (۲۸) پس در زمرهٔ بندگان من داخل شو! (۲۹) و به بهشت من وارد شو! (۳۰)

نمودار مفهومی:

در آخرت چه سرنوشتی در انتظار انسان‌های با ایمان است؟
انسان‌های با ایمان در آخرت چگونه مورد خطاب قرار می‌گیرند؟

فَبِؤْمُرَيْدٍ لَّا يَعْذِبُ عُذَابَهُ أَخَذَ ﴿١٥﴾

وَلَا يُؤْتِيهِمْ مَّا تُرِيدُونَ ﴿١٦﴾

خدای متعال خواری
آن روز را چگونه
وصف می‌کند؟

يَقُولُ يَا لَيْتَنِي
قَدَّمْتُ لِحَيَاتِي ﴿١٧﴾

در آن زمان چگونه
افسوس می‌خورد؟

يَا أَيُّهَا النَّفْسُ الْمُظْلِمَةُ ﴿١٨﴾

ازجایی اِلَى رَبِّكَ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً ﴿١٩﴾

قَدْ خَلَىٰ فِي عِبَادِي ﴿٢٠﴾

وَ ادْخُلِي جَنَّتِي ﴿٢١﴾

کرامت واقعی انسان چه زمانی
و چگونه تجلی می‌یابد؟

بدانید:

یکی از ویژگی‌های زبان عربی، تفاوت الفاظ در مورد مذکر و مؤنث است. به همین دلیل در آیات پایانی سوره در مورد کلمه «نفس» که مؤنث است، از الفاظ مناسب با مؤنث استفاده شده. دقت کنیم که به جای «أيتها»، «أیها» و به جای «ربک»، «ربک» نخوانیم.

به خاطر بسپارید در سوره فجر، آیاتی که شروع مشابه دارند، آیه اول با «ف» و آیه دوم با «و» شروع می‌شود. ابتدای دو آیه آخر، کلمه «ادخلی» است که آیه اول با «ف» و آیه دوم با «و» شروع می‌شود و ابتدای آیات ۱۵ و ۱۶ نیز عبارت «اما الانسان» بود که آیه اول با «ف» و آیه دوم با «و» شروع می‌شد.

قدم سوم: درس امروز را با دقت حفظ کنید.

شعار انگیزشی:

اگر خودت را باور کنی، به هر موفقیتی که دوست داری، می‌رسی!
قدم چهارم: درس امروز را تقویت کنید و بعد از هر مرحله، برای یکی از دوستان یا اعضای خانواده بخوانید.

مرحله اول / مرحله دوم / مرحله سوم / مرحله چهارم

قدم پنجم: به بخش مشق نور بروید و درس امروز را از حفظ بنویسید.

بخوانید:

ای دوست خدا!

یکی از یاران امام صادق علیه السلام به نام سدیر صیرفی می‌گوید روزی به امام عرض کردم: «جانم فدای شما ای پسر رسول خدا صلی الله علیه وآله آیا مؤمن از جان دادن [و مردن] ناراحت می‌شود؟» فرمود: «نه! به خدا قسم وقتی که ملک الموت [فرشته مرگ] برای گرفتن جانش می‌آید، [در ابتدا] او بی‌تابی می‌کند. در این هنگام ملک الموت به او می‌گوید: ای دوست خدا! بی‌تابی نکن؛ سوگند به آنکه محمد صلی الله علیه وآله را مبعوث کرد، من از پدر مهربانی که به بالینت بیاید، با تو خوش‌رفتارتر و مهربان‌ترم. چشمت را باز کن و نگاه کند. [مؤمن چشم‌های خود را باز می‌کند و] رسول خدا صلی الله علیه وآله و امیرمؤمنان و فاطمه و حسن و حسین و امامان از نسل آن‌ها علیهم السلام در برابرش نمایان می‌شوند و به او گفته می‌شود: این رسول خدا صلی الله علیه وآله و امیرمؤمنان و فاطمه و حسن و حسین و امامان علیهم السلام، رفیقان و همراهان تو هستند». سپس امام علیه السلام فرمود: «در این هنگام، مؤمن چشم خود را باز می‌کند و منادی پروردگار، خطاب به او می‌گوید: «يَا أَيُّهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ» ای روحی که به واسطه محمد و آل محمد علیهم السلام آرام گرفته‌ای، «ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكَ رَاضِيَةً» به سوی پروردگارت برگرد در حالی که به ولایت اهل بیت علیهم السلام راضی هستی و «مَرْضِيَةً» راضی می‌شوی به ثواب الهی. «فَادْخُلِي فِي عِبَادِي» پس در میان بنده‌های من یعنی محمد و آل محمد علیهم السلام داخل شو «وَادْخُلِي جَنَّتِي» و به بهشت من وارد شو. در این حال چیزی برای مؤمن خوش‌تر از این نیست که جانش گرفته شود و به منادی بیوندد [تا به محمد و آل محمد علیهم السلام بیوندد].

کافی، جلد ۳، صفحه ۱۲۷

قدم ششم: سایر تکالیف امروز را انجام بدهید:

مرور محفوظات

انجام دهید:

فکر کنید که چطور می‌شود به مقامی رسید که هم انسان از خداوند راضی باشد و هم انسان از خداوند؟
سوره فجر را در نمازهای واجب یا مستحب خود بخوانید.
قدم هفتم: تمرین‌های درس را انجام دهید.

تمرین‌ها

درس جدید

۱. گزینه صحیح کدام است؟
الف) وَادْخُلِي فِي عِبَادِي
ب) فَادْخُلِي جَنَّتِي
ج) فَادْخُلِي فِي عِبَادِي *
۲. ابتدای آیه «... الْمُطْمَئِنَّةُ» کدام است؟
الف) يَا أَيُّهَا النَّفْسُ
ب) يَا أَيَّتُهَا النَّفْسُ *
ج) يَا أَيَّتُهَا النَّفْسَةُ
۳. آیه پایانی سوره فجر کدام است؟
الف) وَادْخُلِي جَنَّتِي *
ب) فَادْخُلِي جَنَّتِي
ج) فَادْخُلِي فِي عِبَادِي
۴. ترتیب صحیح آیات کدام است؟
الف) يَا أَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ - فَادْخُلِي فِي عِبَادِي - وَادْخُلِي جَنَّتِي
ب) اِرْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكَ رَاضِيَةً مَّرْضِيَةً - يَا أَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ - فَادْخُلِي فِي عِبَادِي
ج) اِرْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكَ رَاضِيَةً مَّرْضِيَةً - فَادْخُلِي فِي عِبَادِي - وَادْخُلِي جَنَّتِي *

درس‌های گذشته

۱. آیه بعد از «إِرمَ ذَاتِ الْعِمَادِ» کدام است؟

الف) وَفِرْعَوْنَ ذِي الْأَوْتَادِ

ب) الَّتِي لَمْ يَخْلُقْ مِثْلَهَا فِي الْبِلَادِ*

ج) أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادِ

سؤال از ما، جواب از قرآن

کدام آیات قرآن درباره انسان‌های داری نفس مطمئنه و سرنوشت

آن‌هاست؟